

Vergaderjaar 2012–2013

32 752

Regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen)

E

NADERE MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 4 december 2012

1. Algemeen

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het nader voorlopig verslag van de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken inzake het voorstel van wet houdende regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen).

Ik wil in deze nadere memorie van antwoord benadrukken dat met dit wetsvoorstel, vergeleken met de huidige situatie waarin regels over transparantie van geldstromen richting politieke partijen nagenoeg ontbreken, een betekenisvolle stap wordt gezet in de richting van meer openheid over bijdragen aan en schulden van politieke partijen. Het wetsvoorstel heeft tot doel donaties en schulden van landelijke politieke partijen boven een bepaald bedrag inzichtelijk te maken. Tijdens de schriftelijke en plenaire behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer en de voorgaande schriftelijke behandeling door uw commissie is door diverse fracties de vraag gesteld waarom het wetsvoorstel geen betrekking heeft op lokale partijen. In het Regeerakkoord «Bruggen slaan» van 29 oktober 2012 is opgenomen dat ook lokale partijen onder de Wet financiering politieke partijen gaan vallen. Doel hiervan is dat ook op lokaal niveau meer transparantie over de financieringsstromen van de politieke partijen ontstaat. Burgers zijn door deze transparantie beter in staat om een oordeel te vormen over de vraag of de standpunten van een lokale politieke partij mogelijk zijn beïnvloed door de belangen van donateurs die omvangrijke giften doen. Dit komt het aanzien van de lokale politiek ten goede en leidt ook op lokaal niveau tot meer vertrouwen van de burger in de politiek. Daarnaast vormt openheid over particuliere bijdragen een rem op eventuele pogingen om op lokaal niveau via donaties invloed uit te oefenen op de standpuntbepaling van politieke partijen, teneinde daar een persoonlijk voordeel mee te verkrijgen. Daarom ben ik voornemens een wetsvoorstel voor te bereiden waarmee de regels voor de registratie en de openbaarmaking van giften en schulden van toepassing worden op politieke partijen die vertegen-

woordigd zijn in gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen. De vraag van de leden van de PvdA-fractie over de exacte reden van het verzet tegen uitbreiding van het wettelijke regime tot subnationale niveaus behoeft gelet op het voorgaande geen beantwoording meer. Bij de nadere uitwerking van dit wetsvoorstel zal ik – dit in reactie op een vraag van diezelfde leden – de landelijke politieke partijen, de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen raadplegen teneinde een regime voor lokale en regionale partijorganen te ontwikkelen dat voldoet aan dezelfde eisen van transparantie als die met dit wetsvoorstel gaan gelden voor de landelijke partijen en waarbij de administratieve lastendruk zo laag mogelijk is. Ik streef naar indiening van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer eind 2013 en inwerkingtreding met ingang van 1 januari 2015.

De leden van de commissie verzoeken in te gaan op de verschillen tussen het voorliggende wetsvoorstel en het recente voorstel van de Europese Commissie voor een verordening over het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen. Het gaat daarbij specifiek om het verschil in de hoogte van de drempelbedragen voor openbaarmaking van een donatie (NL: € 4 500 vs. EU: € 1 000), het ontbreken van maxima aan donaties in het wetsvoorstel (in het Europese voorstel is een maximum van € 25 000 opgenomen) en de criteria in het Europese voorstel inzake de interne partijdemocratie en het eerbiedigen van de waarden waarop de EU is gebouwd, waaraan partijen moeten voldoen om een Europese status te verkrijgen en voor subsidie in aanmerking te komen. De leden van de commissie vragen de verschillen van een waardering te voorzien en te verklaren waarom de Nederlandse voorstellen op genoemde punten afwijken van de Europese. Verder vragen zij of de regering voornemens is om die verschillen zoveel mogelijk te reduceren.

Zoals in de brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van 19 oktober 2012 over het BNC-fiche 3: Verordening Statuut en financiering Europese politieke partijen¹ is uiteengezet heeft het vorige kabinet kanttekeningen geplaatst bij de eisen ten aanzien van interne partijdemocratie en het respecteren van de waarden waarop de Europese Unie berust, alsmede de rol van het Europees Parlement daarbij. Europese politieke partijen moeten aan de eisen ten aanzien van de interne partijdemocratie en het respecteren van de «Europese waarden» voldoen om zich te kunnen registreren als Europese politieke partij. Deze registratie geldt als voorwaarde om voor subsidie uit de EU-begroting in aanmerking te komen.

Voor subsidiëring van landelijke politieke partijen door de nationale overheid geldt de eis dat een politieke partij een vereniging is die met haar conform artikel G 1 of Q 6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst ten minste een kamerzetel is toegewezen. Dit houdt mede in dat de partij de rechtsvorm moet hebben van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid in de zin van het Burgerlijk Wetboek. Daarnaast moet de politieke partij beschikken over 1 000 leden die vergader- en stemrechten hebben in die partij en die elk per jaar minimaal € 12 contributie betalen. Verder stelt Nederland voor subsidiëring geen regels aan politieke partijen over de organisatievorm en de interne partijdemocratie. De reden hiervoor is dat als uitvloeisel van de vrijheid van vereniging de wetgever grote terughoudendheid past in de bemoeienis met de (interne organisatie van) politieke partijen. Ook stelt Nederland geen regels wat betreft het inhoudelijke programma of de activiteiten van een landelijke politieke partij. Het voorliggende wetsvoorstel heeft uitdrukkelijk niet de bedoeling de overheid, of enig ander toezichts- of uitvoeringsorgaan, de bevoegdheid te geven om

¹ Kamerstukken II 2012/13, 22 112, nr. 1493.

invloed uit te oefenen op de partijpolitieke oordeelsvorming en standpunten. De belangrijkste waarborg daarvoor is gelegen in de manier waarop aan de wettelijke regels vorm wordt gegeven: zowel uitvoering als toezicht geschieden op basis van objectieve, in de wet vastgelegde criteria die geen ruimte laten voor inhoudelijke bemoeienis of vooringenomenheid.

Zoals uit het kabinetsstandpunt blijkt hecht het kabinet grote waarde aan de onafhankelijke status van politieke partijen en pleit het daarom voor passende terughoudendheid bij het stellen van eisen die vanuit de wetgever aan partijen worden gesteld. In de visie van het kabinet horen de subsidievoorwaarden in de EU-verordening eenduidig te zijn, waarbij de subsidieverstrekker op grond van objectieve criteria de subsidie kan toekennen. De inzet van de onderhandelingen over het voorstel voor de EU-verordening zal er dan ook met name op gericht zijn om de onafhankelijke positie van de politieke partijen op Europees niveau zo goed mogelijk te waarborgen.

In het voorliggende wetsvoorstel worden, anders dan in het voorstel voor de EU-verordening, geen beperkingen gesteld aan de mogelijkheid om giften te ontvangen. Uitsluitend vereist is dat helder is wat de herkomst van de inkomsten zijn. In het Europese voorstel is een maximum van € 25 000 opgenomen. Overigens moet hierbij de kanttekening worden gemaakt dat in de huidige Verordening (EG) nr. 2004/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende het statuut en de financiering van politieke partijen op Europees niveau (hierna: Verordening (EG) nr. 2004/2003) het maximum op € 12 000 is gesteld. Dit bedrag wordt in het EU-voorstel dus verhoogd, waardoor Europese politieke partijen juist meer ruimte krijgen om donaties van een aanzienlijke omvang te ontvangen. De Europese Commissie heeft aangegeven dat één van de redenen voor het stellen van een maximum aan donaties erin gelegen is dat zij streeft naar bevordering van gelijke voorwaarden voor en eerlijke mededinging tussen politieke krachten en meer in het algemeen het voorkomen van corruptie en machtsmisbruik. Zoals in de volgende paragraaf nog aan de orde komt, ligt dit motief niet ten grondslag aan dit wetsvoorstel.

Het drempelbedrag van € 4 500 voor openbaarmaking in het wetsvoorstel is de uitkomst van een afweging tussen enerzijds het streven naar zoveel mogelijk transparantie van giften en anderzijds het belang van de privacy van burgers en organisaties die een gift doen aan een politieke partij, maar ook het voorkomen van te hoge administratieve lasten van politieke partijen. De administratieve plichten voor politieke partijen dienen in verhouding te staan tot het doel van de wet. Dat doel is het transparant maken van giften van enige omvang die mogelijk zijn gedaan om invloed uit te oefenen op de standpuntbepaling van een politieke partij of die die indruk kunnen wekken. Bij kleinere bedragen doet zich het risico van financiële afhankelijkheid niet voor. Deze overwegingen hebben geleid tot de keuze voor het drempelbedrag van € 4 500. In reactie op een vraag hierover van de leden van de PvdA-fractie ligt het dan ook niet voor de hand om dit drempelbedrag te verlagen naar bijvoorbeeld € 1 000. De afweging tussen de verschillende belangen heeft voor de Europese Commissie tot een andere conclusie geleid, net zoals dat in andere westerse democratieën tot een andere uitkomst heeft geleid en derhalve tot een grote variatie in drempelbedragen voor openbaarmaking, variërend van € 125 (België) tot € 10 000 (Duitsland). Overigens moet ook hierbij de kanttekening worden gemaakt dat in de huidige Verordening (EG) nr. 2004/2003 een drempelbedrag van € 500 wordt gehanteerd en deze grens met het voorstel wordt verhoogd in plaats van verlaagd, waarmee van minder giften de naam van de donateur openbaar wordt dan nu het geval is. Ik zie gezien het voorgaande op dit moment geen reden waarom de afweging tussen het belang van transparantie enerzijds

en het belang van privacy en het voorkomen van te hoge administratieve lasten anderzijds tot een lager bedrag dan € 4 500 zou moeten leiden.

2. Het belang van voorschriften over partijfinanciering

De leden van de PvdA-fractie vragen om een uiteenzetting over de motivering van het wetsvoorstel in het licht van de libertaire en egalitaire modellen van overheidsregulering van politieke financiën. Daarbij vragen zij de regering tevens in te gaan op de principiële onderbouwing van de keuze de gelijkheid van kansen niet als criterium te hanteren bij dit wetsvoorstel.

Zoals in de memorie van antwoord is aangegeven, vormt de wens om de transparantie van giften van particulieren aan politieke partijen te vergroten de achtergrond van dit wetsvoorstel. Het motief dat ook een rol kan spelen bij de regulering van private partijfinanciering, namelijk de wens om een zogenaamd level playing field te scheppen en te voorkomen dat vermogende mensen of organisaties het verkiezingsproces gaan overheersen ten koste van mensen of organisaties met minder financiële kracht, heeft geen primaire rol gespeeld bij het voorliggende wetsvoorstel. Het feit dat de gelijkheid van kansen niet als criterium is gehanteerd, betekent niet dat dit criterium principieel wordt afgewezen als mogelijk motief voor regelgeving over partijfinanciering. Als de voorgestelde regels inzake transparantie in werking zijn getreden, ontstaat een beter beeld van de geldstromen richting politieke partijen en kan beter beoordeeld worden of vermogende personen of organisaties de verkiezingen zouden kunnen overheersen. In dat geval zal opnieuw onder ogen moeten worden gezien of het wenselijk is om een maximum te stellen aan de hoogte van financiële bijdragen. Transparantie wordt op dit moment een voldoende en adequate maatregel geacht. Het leidt ertoe dat een partij over omvangrijke giften ter verantwoording kan worden geroepen en kan mogelijk ook zorgen voor een matigende werking op de hoogte van de giften aan politieke partijen.

3. Lokale en regionale politieke partijen en afdelingen

De leden van de VVD-fractie vragen naar de opvatting van de minister over de recente brief van de Vereniging van Plaatselijke Politieke Groeperingen (VPPG), alsmede de opvatting van prof. mr. A.Q.C. Tak met betrekking tot dit wetsvoorstel. De VPPG stelt dat het wetsvoorstel in strijd is met artikel 1 (discriminatieverbod) en artikel 4 (gelijkelijk recht om gekozen te worden) van de Grondwet, omdat geregeld is dat aan landelijke politieke partijen subsidie wordt verstrekt. De ongelijke behandeling wordt veroorzaakt doordat de landelijke politieke partijen die ook deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen, via de subsidie o.a. hun campagnes, wervingsacties en verkiezingsactiviteiten kunnen financieren. Deze partijen zijn concurrenten van lokale politieke groeperingen die geen financiële ondersteuning krijgen in hun activiteiten en campagnevoering. Voorts stellen de VPPG en prof. mr. A.Q.C. Tak zich op het standpunt dat subsidiëring naar eigen inzicht door lokale overheden op gespannen voet staat met – volgens hen – de grondwettelijke gedachte dat regulering van de provinciale en gemeentelijke organisatie in organieke wetgeving dient te geschieden, zoals wordt bedoeld in artikel 132 van de Grondwet.

De discussie over de vraag of de rijksoverheid ook verantwoordelijkheid draagt voor de subsidiëring van lokale politieke partijen is niet nieuw.¹ Zowel de bestuursrechter als de burgerlijke rechter hebben zich eerder gebogen over de vraag of het feit dat landelijke partijen wel en lokale, niet-landelijk georganiseerde partijen niet vanwege het Rijk worden gesubsidieerd, in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Bij uitspraak van 18 juni 2003 overweegt de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van

¹ Kamerstukken II 1998/99, 25 704, nr. 65c, p. 18, Kamerstukken II 2001/02, 27 422, nr. 6, Kamerstukken II 2004/05, 29 869, nr. 16.

State¹ (hierna: de Afdeling) dat geen sprake is van strijd met het gelijkheidsbeginsel, aangezien landelijke en lokale politieke partijen niet in een gelijke positie verkeren. Bij uitspraak van 16 augustus 2006² overweegt de Afdeling dat de rechtbank terecht en op goede gronden heeft overwogen dat de minister de aanvraag om subsidieverlening van de VPPG volgens het gevoerde beleid mocht beoordelen en zich, nu de VPPG het ondersteunen van plaatselijke politieke groeperingen tot doel heeft, terecht op het standpunt heeft gesteld dat de VPPG volgens dit beleid niet voor verlening van de gevraagde subsidie in aanmerking komt. Ook in de civiele procedures die door de VPPG tegen de Staat werden aangespannen zijn de stellingen van de VPPG verworpen. Zo overweegt het Gerechtshof 's-Gravenhage in hoger beroep (gelijk de rechtbank in 2010)³ dat van discriminatie van plaatselijke politieke groeperingen geen sprake is.⁴ Ingevolge de Wet subsidiëring politieke partijen kunnen slechts die politieke partijen recht doen gelden op een subsidie, die erin slagen om alleen of samen met één of meer andere politieke partijen een zetel te verwerven in de Eerste en/of de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Daarbij bestaat geen onderscheid of die politieke partijen landelijk, provinciaal of plaatselijk georganiseerd zijn. De Staat heeft als motivering voor de wettelijke regeling naar voren gebracht dat in de gedecentraliseerde eenheidsstaat Nederland sprake is van een verdeling van verantwoordelijkheden tussen de rijksoverheid en de andere bestuurslagen en dat daaruit voortvloeit dat de landelijke politieke partijen voor subsidiëring bij de rijksoverheid moeten zijn en lokale partijen bij de lokale overheden. Daarnaast heeft de Staat aangevoerd dat uitbreiding van de subsidiëring tot alle politieke groeperingen die in enige gekozen volksvertegenwoordiging zetels hebben verworven, zou leiden tot een verregaande administratieve lastenverzwaring voor het overheidsapparaat. Naar het oordeel van het hof kan niet worden geconcludeerd dat de door de wetgever gekozen beperking onmiskenbaar onredelijk is of onmiskenbaar een niet legitiem doel dient. Het hof neemt daarbij mede in aanmerking dat het de eigen keuze van de leden van de VPPG is geweest om niet gezamenlijk te streven naar een vertegenwoordiging in het parlement en dat het een feit van algemene bekendheid is dat een landelijk opererende politieke partij een volstrekt andere organisatievorm vereist dan een louter plaatselijk opererende politieke partij. Het hof heeft zich ook uitgesproken over de stelling van de VPPG dat de Staat, door aan plaatselijke politieke groeperingen geen subsidie te verlenen, tekortschiet in zijn voorwaardenscheppende taak om allen die zich verkiesbaar stellen gelijke kansen te bieden. Dat plaatselijke politieke groeperingen op achterstand staan bij lokale verkiezingen, wordt volgens het hof gelogenstraft door de stelling van de VPPG dat deze groeperingen een substantieel aantal zetels in de gemeenteraden hebben verworven, in 2006 naar eigen zeggen 23 procent van het totaal. Bovendien geldt dat bij de vervulling van die voorwaardenscheppende taak niet het enkele element van de subsidiëring uit het totaal van faciliteiten kan worden losgemaakt. Gelet op het succes van de plaatselijke politieke groeperingen kan in algemene zin niet worden staande gehouden dat de onderscheidene overheden zijn tekortgeschoten in hun voorwaardenscheppende taak, aldus het hof. Gelet op het voorgaande acht ik het voorliggende wetsvoorstel niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel. Voorts is geen sprake van strijd met artikel 4 van de Grondwet, nu het passief kiesrecht gewaarborgd is in de Kieswet en de Gemeentewet en er geen rechtstreeks verband bestaat tussen de mogelijkheid om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal georganiseerde partij en het ontbreken van subsidiëring van lokale partijen van rijkswege. Wat betreft de beweerde strijdigheid van het wetsvoorstel met artikel 132 van de Grondwet wijs ik erop dat dit artikel bepaalt dat de wet de inrichting van provincies en gemeenten regelt, alsmede de samenstelling

¹ AB 2003, 368.

² JB 2006/290.

³ Vonnis van de rechtbank 's-Gravenhage van 17 november 2010, LJN BO6793 (www.rechtspraak.nl).

⁴ Arrest van 26 juni 2012, LJN BX0061 (www.rechtspraak.nl).

en bevoegdheid van hun besturen. Op deze bepaling zijn de Provincie- en Gemeentewet gebaseerd. Er moet echter ook gekeken worden naar de overige bepalingen van hoofdstuk 7 van de Grondwet, waarvan artikel 124 één van de belangrijkste is. In dit artikel is vastgelegd dat provincies en gemeenten lichamen met autonome bevoegdheden zijn en dat de bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake hun huishouding aan hun besturen wordt overgelaten. De Grondwet verzet zich er niet tegen dat de subsidiëring van lokale politieke partijen tot de eigen huishouding van provincies en gemeenten wordt gerekend en het dus aan hen wordt overgelaten om lokale partijen al dan niet financieel te ondersteunen.

De leden van de PvdA-fractie stellen een vraag over de inhoud van het giftenreglement dat in artikel 34 van het wetsvoorstel is opgenomen. Deze leden vragen of het klopt dat in eigen giftenreglementen niet kan worden bepaald dat het drempelbedrag waarboven bijdragen aan de nationale partijen moeten worden gepubliceerd hoger is dan in dit wetsvoorstel staat.

Op grond van artikel 34 dienen landelijke partijen, maar ook politieke partijen die deelgenomen hebben aan de laatstgehouden verkiezing van provinciale staten, de gemeenteraad, een deelraad, of het algemeen bestuur van een waterschap, een giftenreglement op te stellen. In dit giftenreglement bepaalt de politieke partij hoe zij omgaat met bijdragen en de openbaarmaking daarvan. Voor landelijke partijen gaat het om een uitbreiding van de wettelijke verplichtingen op grond van het wetsvoorstel, waarbij geen strijdigheid mag bestaan met de inhoud van het wetsvoorstel. Dat betekent dat in het giftenreglement wel kan worden bepaald dat bedragen vanaf bijvoorbeeld € 3 000 openbaar gemaakt worden, maar niet dat giften pas openbaar worden gemaakt als zij boven een bedrag van bijvoorbeeld € 5 000 uitkomen. De overige hiervoor bedoelde politieke partijen moeten eigen regelingen treffen, al dan niet analoog aan de inhoud van het wetsvoorstel. Zij zijn daarbij vooralsnog niet gebonden aan de inhoud van het wetsvoorstel, met uitzondering van artikel 34. Dit wordt anders als het hiervoor aangekondigde wetsvoorstel tot uitbreiding van de reikwijdte van de transparantieregels naar lokale politieke partijen in werking treedt.

4. Neveninstellingen

De leden van de PvdA-fractie vragen of een stichting ook als neveninstelling kan worden beschouwd als de desbetreffende partij die stichting niet als neveninstelling wil aanwijzen. Voorts vragen deze leden of het wat betreft neveninstellingen niet beter te spreken van «hoofddoel» in plaats van «enig doel», omdat zij zich afvragen of een stichting die 90% van de bijdragen die zij ontvangt doorsluist naar een partij, maar die de overige 10% zegt te willen aanwenden voor een ander doel, wel als neveninstelling valt te kwalificeren. Is het niet beter vast te leggen dat wanneer een stichting meer dan 50% van haar inkomsten doorgeeft aan een specifieke partij, zij als neveninstelling moet worden beschouwd, zo vragen deze leden.

Een rechtspersoon kan als neveninstelling worden aangemerkt, als hij *uitsluitend of in hoofdzaak* erop is gericht stelselmatig of structureel ten bate van een politieke partij activiteiten of werkzaamheden te verrichten en de partij daar kennelijk voordeel bij heeft. Als een stichting puur is opgericht om particuliere bijdragen in te zamelen en zij 90% van de bijdragen doorsluist naar één politieke partij, kan worden gesteld dat die stichting in hoofdzaak erop gericht is ten bate van die partij activiteiten te verrichten en dus een neveninstelling is, ook al zou zij de overige 10% voor een ander doel aanwenden. Bij een percentage van meer dan 50% kan niet automatisch worden gesteld dat de stichting als enig doel of als hoofddoel heeft om één bepaalde partij te ondersteunen. De stichting kan

in dat geval een ander deel van het geld doorsluizen naar een andere partij of meerdere andere partijen. Er zijn dan andere partijen die voordeel hebben bij de desbetreffende stichting, waardoor die stichting niet kan worden aangemerkt als neveninstelling van één politieke partij. Alleen instellingen waarvan gezegd kan worden dat zij aan één partij gelieerd zijn, dienen ook zelf jaarlijks een overzicht van ontvangen bijdragen en gemaakte schulden openbaar te maken. Het doel van de regeling over neveninstellingen is te voorkomen donaties die niet aan de partij zelf, maar aan een gelieerde instelling (die erop gericht is ten bate van de partij werkzaamheden te verrichten) zijn gedaan, zich aan de openbaarheid onttrekken. Ook met giften aan neveninstellingen zou indirect invloed uitgeoefend kunnen worden op de standpuntbepaling van een politieke partij.

Het is in eerste instantie aan de partij zelf om een rechtspersoon als neveninstelling aan te wijzen. Gebeurt dit ten onrechte niet, dan kan de minister de rechtspersoon als neveninstelling aanwijzen. Daarmee worden de verplichtingen van artikel 30 van toepassing op de rechtspersoon en moet ook hij jaarlijks inzicht geven in de ontvangen bijdragen en gemaakte schulden.

5. Kandidaten

In reactie op de vraag van de leden van de PvdA-fractie zal ik de politieke partijen voorafgaand aan en na de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel informeren over de gevolgen die de wet voor hen heeft, inclusief de gevolgen voor kandidaten bij interne partijverkiezingen die zich later formeel kandidaat stellen voor een verkiezing. Ook de giften in geld en in natura aan kandidaten die deelnemen aan een interne verkiezing en later als kandidaat fungeren op de kandidatenlijst voor een algemene verkiezing moeten door de desbetreffende kandidaat worden bijgehouden en door de partij worden gepubliceerd. Het is primair aan de politieke partijen zelf om (mogelijke) kandidaten te informeren over de gevolgen die een kandidatuur voor een interne verkiezing in een later stadium kan hebben voor een verkiezing voor een vertegenwoordigend orgaan.

6. Toezicht en sancties

De leden van de PvdA-fractie vragen of de constructie waarbij de minister beslist en de Commissie toezicht financiën politieke partijen adviseert naar de mening van de regering tegemoet komt aan de kritiek op dit punt in het GRECO-rapport van 2008. Voorts vragen deze leden of partijleden lid kunnen zijn van deze commissie.

De noodzaak van volstrekt onpartijdige besluitvorming in zaken die politieke partijen aangaan, is in de ogen van de regering de achtergrond van het advies van de GRECO om een onafhankelijk toezichtorgaan in te stellen. De belangrijkste waarborg daarvoor is echter gelegen in de manier waarop aan de wettelijke regels vorm wordt gegeven: op dat punt is er in het wetsvoorstel voor gekozen om zowel uitvoering als toezicht te laten geschieden op basis van objectieve wettelijke regels die geen ruimte laten voor inhoudelijke bemoeienis of vooringenomenheid. Waar enige beleidsruimte is voor een bepaalde beslissing, zoals bij het opleggen van een bestuurlijke boete, is een onpartijdige, deskundige commissie toegevoegd, die de minister van advies dient. De minister kan daarna een gedegen afweging maken bij zijn beslissing. Vervolgens kan daarover desgewenst een discussie met de Kamers gevoerd worden en kan de minister verantwoording afleggen over zijn beslissingen aan de Staten-Generaal. Dit biedt een voldoende garantie voor een onpartijdige uitvoering van de wet.

Dat de Commissie onpartijdig is betekent niet dat leden van een politieke partij geen lid kunnen zijn van de Commissie. Wel zal bij de benoeming

van de leden erop worden toegezien dat de Commissie een evenwichtige samenstelling heeft en dus niet door één partij wordt gedomineerd.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de Tweede Kamer niet altijd terstond op de hoogte moet worden gesteld dat er een advies van de Commissie aan de minister is uitgebracht en of zij niet altijd terstond op de hoogte moet worden gebracht van het besluit van de minister het advies al dan niet over te nemen. Voorts vragen deze leden hoe een zinvol debat met de Tweede Kamer kan plaatsvinden wanneer deze niet over de inhoud van het advies beschikt.

De besluiten waarover advies kan worden uitgebracht zien op het aanwijzen van een rechtspersoon als neveninstelling, het mogelijk achterwege laten van de gegevens van natuurlijke personen om veiligheidsredenen en het opleggen van een bestuurlijke boete. De desbetreffende politieke partij is er via het besluit altijd van op de hoogte dat er een advies is uitgebracht. De strekking van het advies zal ook altijd kenbaar zijn voor de betrokken partij, hetzij in de motivering van het besluit, hetzij door verwijzing naar het advies, als daarvan kennis is gegeven aan de partij. Als afwijking van het advies betekent «het niet in uitvoering brengen van een advies», dan zal dat ook uit het besluit blijken. De desbetreffende politieke partij is dus altijd op de hoogte van het feit dat er een advies is uitgebracht en of de minister dat advies al dan niet heeft overgenomen. Als een partij het niet eens is met het besluit, kan zij voldoende geïnformeerd met de minister in debat gaan over het besluit.

7. Invoering

De leden van de PVV-fractie vragen naar de voorgestelde, gefaseerde invoering van het wetsvoorstel en wensen graag te vernemen welke perioden er zitten tussen de invoering en de daarbij voorziene data. Voorts vragen deze leden naar de uitsluiting van terugwerkende kracht voor bepaalde artikelen. Betekent dit dat de overige bepalingen wel met terugwerkende kracht kunnen worden ingevoerd, zo vragen deze leden. Artikel 46 van het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om verschillende artikelen van het wetsvoorstel op een verschillend tijdstip in werking te laten treden. Daarmee is niet gezegd dat van die mogelijkheid ook daadwerkelijk gebruik zal worden gemaakt. Artikel 46 biedt de mogelijkheid om rekening te houden met verkiezingen die mogelijk vlak na inwerkingtreding van het wetsvoorstel plaats zouden vinden. In dat geval biedt het artikel de ruimte om de inwerkingtreding van bijvoorbeeld de bepalingen over subsidies wél in werking te laten treden, maar de bepalingen over administratie en openbaarmaking in werking te laten treden op een moment gelegen ná de verkiezingen. Dit dient de transparantie van het stelsel. (Nieuwe) politieke partijen en hun kandidaten worden dan niet vlak voor de verkiezingen met de nieuwe regels geconfronteerd.

De vraag van de PVV-fractie over het uitsluiten van terugwerkende kracht begrijp ik aldus, dat die betrekking heeft op artikel 44. Dit artikel bepaalt dat de verplichting, bedoeld in de artikelen 25, 28 en 29, niet geldt voor bijdragen en schulden die zijn ontvangen onderscheidenlijk ontstaan voor de datum van inwerkingtreding van deze wet. Als de wet wél voor dergelijke bijdragen en schulden zou gelden, zou dat betekenen dat partijen met terugwerkende kracht alsnog ontvangen bijdragen en schulden zouden moeten gaan registreren over een periode waarin de transparantieregels van het wetsvoorstel nog niet bestonden. Er zouden dan ook strikt genomen bestuurlijke boetes opgelegd kunnen worden. Dit is in strijd met het legaliteitsbeginsel, op grond waarvan sanctieoplegging met terugwerkende kracht verboden is. De overige bepalingen van het

wetsvoorstel hebben ook geen terugwerkende kracht. De nieuwe regels gelden pas met ingang van het moment dat het wetsvoorstel in werking treedt.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk